

A SZÍRIAI KURDOK AMNESZTIA- RENDELETÉNEK KÖVETKEZMÉNYEI –

A szíriai kurdok amnesztiában részesítik az enyhébb
bűncselekményekkel vádolt dzsihadistákat és
családtagjaikat

Migrációkutató Intézet

Gyorselemzések

2020.10.20.

Gyorselemzések 2020/16

A SZÍRIAI KURDOK AMNESZTIA-RENDELETÉNEK KÖVETKEZMÉNYEI –

**A szíriai kurdok amnesztiában részesítik az enyhébb bűncselekményekkel vádolt
dzsihadistákat és családtagjaikat**

2020. október 10-én a kelet-szíriai kurd csoportok újabb amnesztiarendeleletet jelentettek be a fogságukban levő ISIS harcosok és családtagjaik vonatkozásában. A szíriai kurdok döntése teljesen érthető. Források híján, a humanitárius katasztrófa rémétől fenyegetve, a helyi szunnita muszlim lakosság nyomásának kitéve, és az amerikai csapatkivonás rémétől fenyegetve kénytelenek figyelmüket csak azoknak szentelni, akikről az elmúlt másfél évben (részben amerikai segítséggel) bebizonyosodott, hogy az Iszlám Állam harcosai voltak és bűncselekményeket követtek el. Az ő számuk is legalább 10 000 fő körül mozog, még legalább ugyanennyi családtaggal. Az amnesztiában részesítendő táborlakók száma önmagában is kb. 40 000 főre becsülhető.

A legfontosabb kérdés, hogy mi lesz a szabadon engedettekkel. Az amnesztia Kelet-Szíriában biztosan elősegíti a megnyugvást, a kurd és szunnita arab lakosság megbékélését. Ugyanakkor ennek a nyugalomnak a jövője kérdéses. A szomszédos Irakban a terrorizmusellenes törvény szerint már az Iszlám Államhoz való csatlakozás is főbenjáró bűnnek számít, és erre hivatkozva százával hoztak/hoznak halálos ítéleteket. Így a most szabadon engedettek Irak felé nem vehetik az útjukat.

A jövőjük Szíriában is kérdéses. Amíg kurd fennhatóság alatt élnek, biztonságban vannak. Azt azonban senki sem tudja, hogy az orosz és amerikai érdekszféra által is két részre osztott Szíria mikor egyesül újra a damaszkuszi kormány ellenőrzése alatt. Ha a damaszkuszi kormány kiterjeszti fennhatóságát a kelet-szíriai területeire is, akkor a most szabadon bocsátottak itt sem lesznek biztonságban, mert a központi, damaszkuszi kormány nem lesz olyan elnéző velük szemben, mint a kurdok. Így a szabadon bocsátottak közül, akik megtehetik, jó eséllyel elhagyják az országot, hogy a világ más területein találjanak menedékre.

Gyorselemzések 2020/16

Az Iszlám Állam (ISIS) megjelenése, 2014. június 29-i moszuli kikiáltása és váratlan katonai térhódítása komoly biztonságpolitikai válságot okozott nemcsak a harcok által érintett közel- és közép-keleti, illetve észak-afrikai területeken, hanem a nyugati világban, Afrikában és Délkelet-Ázsiában is.

Ennek a biztonságpolitikai problémának a természete az Iszlám Állam területi visszaszorulásával némileg megváltozott, új formát öltött. Az ISIS Moszul (2017. július 9.), Rakka (2017. október 17.) és Baghuz (2019. március 23.) elvesztésével megszűnt érdemi területeket ellenőrizni a térségben.

Arról már részletesen beszámoltunk,¹ hogy mi lett a sorsa az egykoron az Iszlám Állam soraiban harcoló helyi és idegen dzsihadista harcosoknak:

1) **Akik elestek.**² Az Iszlám Állam pontos veszteségeiről, azon belül az elesett idegen (terrorista) harcosok számáról nincs pontos adatunk. Antonio Guterres ENSZ főtitkár friss becslései szerint mintegy 10 000 idegen (terrorista) harcos (az összlétszám egynegyede) vesztette eddig életét a harcokban. A korábban idézett források szerint az iraki harcokban 25 000 *dzsihadista* vesztette életét. Egy 2016. március 25-i jelentés szerint 2015 decemberéig a szövetséges légicsapások (10 809) eredményeként kb. 20 000 ISIS harcos esett el. Az Iszlám Állam négyéves fennállása és harcai idején kb. 50 000—60 000 *dzsihadista* harcost veszítette életét. A sebesültek számát nem ismerjük.

2) **Akik szétszéledtek.**³ Az Iszlám Állam bukása után számos harcosa elhagyta Szíriát és Irakot. Pontos számuk nem ismert, csak megközelítő becslésekkel rendelkezünk, de azonosított Iszlám Állam harcosok jelentek meg Afganisztántól kezdve a Fülöp-szigetekig, szinte teljes Észak-Afrikában és 2018-as adatok szerint az Európából egykor kiutazott 4 556 fő idegen harcosból 1 192 tért haza. Ezek az adatok természetesen csak a szolgálatok által azonosított eseteket tartalmazzák, így az ő számuk ennél valamivel magasabb lehet.

3) **Akik még mindig fegyverben vannak és harcolnak a dzsihád zászlaja alatt.**⁴ Hogy az Iszlám Állam területi bukása utáni veszély nagyságrendjét felmérjük, álljon itt néhány adat. 2018 júliusában a koalíciós erők információja szerint 15 000—17 000 ISIS harcos volt még Irakban és 13 000—14 000 Szíriában. Egy 2018. augusztus közepi ENSZ jelentés szerint Irakban és Szíriában még mindig 20 000—30 000 fegyverese volt az Iszlám Államnak. Egy fél évvel későbbi és a mai napig is hiteles adatsor még mindig nagyon magas számokat mutat, ami jól illusztrálja azt a veszélyt, amelyet az ISIS még "hamvaiban" is jelent a világ békéjére. Az ENSZ terrorizmus-ellenes hivatalának vezetője egy 2019. február 13-i hír szerint bejelentette, hogy az Iszlám Állam területi

¹ Dezső Tamás, „Idegen (terrorista)harcosok az Iszlám Állam soraiban”, Migrációkutató Intézet, Elemzések. https://www.migraciokutato.hu/wp-content/uploads/2019/11/foreign_fighters_idegen_harcosok_dezso_tamas_1_v.pdf

² Dezső Tamás, *op. cit.*, 16-20.

³ Dezső Tamás, *op. cit.*, 25-31.

⁴ Dezső Tamás, *op. cit.*, 24-25.

Gyorselemzések 2020/16

bukása és veszteségei ellenére is veszélyt jelent, mert Irak és Szíria területén a szövetségesek becslései szerint még 16 000—18 000 fegyverese maradt. Ezt az adatot erősítette meg Guterres, az ENSZ főtitkára, aki szerint 14 000—18 000 ISIS harcos maradt, köztük 3 000 idegen (terrorista) harccsal. James Jeffrey, az Egyesült Államok speciális követe a koalíciós erők tanácsába 2019 márciusában szintén 15 000 és 20 000 közé tette a Szíriában és Irakban még szétszórta, bujkálva fegyverben lévő ISIS harcosok számát. Az ISIS utóélete által jelentett veszély nagyságát mutatja, hogy szétszórva, fedésben, bizonyos körzetekben pedig tömegesen, kb. 15 000 ISIS harcos van még fegyverben Irakban és Szíriában, közöttük akár 3 000 idegen (terrorista) harccsal.

4) **Akik fogságba estek.**⁵ A Szíriában és Irakban a szír (SDF) és az iraki kormánycsapatok fogságába esett idegen (terrorista) harcosok és helyi iszlamisták nagy része azonban helyi fogolytáborokba került. Egy részüket az SDF erők már 2019 februárjában átadták az iraki hatóságoknak. Az átadás oka jórészt az volt, hogy a Kelet-Szíriába Irakból átmenekült vagy "átszorult" *dzsihadistákról* volt szó, akik az iraki—szíriai határ szíriai oldalán estek fogságba, de jó esélye volt annak, hogy a bűncselekményeket Irakban, az iraki polgárok ellen követték el. Ennek hatására Ahmed al-Sahaf, az iraki külügyminisztérium szóvivője 2019. október 20-án bejelentette, hogy Irak kész átvenni a Szíriai fogolytáborokban az SDF fogságában lévő további iraki származású ISIS foglyokat és rokonaikat és a büntetőeljárást velük szemben Irakban lefolytatni. Arra, hogy velük együtt hány ISIS tagsággal vádolt fogoly van iraki börtönökben, nincs pontos adat. Szakértők ezt a számot 20 000 fő körülre teszik. Egy 2019 augusztusában az Emberi Jogok Iraki Főbiztossága (Iraki High Commission for Human Rights) által kiadott közlemény szerint a szélesebb értelemben vett "terrorizmus" vádakkal Irakban fogságban tartottak száma 18 306 fő volt.

A Szíriából történő 2019. októberi amerikai csapatkivonásnak és az ezt követő, Északkelet-Szíriában egy 20 mérföldes biztonsági zóna kialakítását célzó török offenzívának köszönhetően az SDF által ellenőrzött fogolytáborok biztonsága megromlott. Az ekkori adatok szerint már 2 000 idegen (terrorista) harcos volt a fogolytáborokban, mellettük 8 000 helyi ISIS harccsal és kb. 70 000 nővel és gyerekekkel, akiket a még élő és elesett ISIS harcosok rokonaiként tartanak számon. 2019-ben egyedül az al-Hol táborban is 70 000 ember torlódott fel, közöttük idegen (terrorista) harcosok 11 000 családtagjával. A határmenti Ain Issa fogolytáborból 2019. október 13-án 785 ISIS harcos szökött meg.

A legnagyobb gondot azonban az okozza, hogy míg Irakban és Iraki Kurdistanban az állam látja el a fogvatartás és ítélkezés feladatait, és nem utolsó sorban állja annak költségeit, addig Szíria keleti részén, a helyi autonómiát magának kiharcoló területeken (kurd Rodzsava), a Szíriai Demokratikus Erők (SDF) helyi szervezeteinek kell gondoskodniuk a területükön dzsihadizmus vádjával fogva tartott Iszlám Állam harcosok vagy szimpatizánsok, illetve családtagjaik őrzésének és ellátásának költségeiről, ami komoly terhet jelent a bevételi forrásokkal alig rendelkező helyi kurd hatóságok számára.

⁵ Dezső Tamás, *op. cit.*, 20-23.

Gyorselemzések 2020/16

Ezért az elmúlt másfél évben a kelet-szíriai kurd hatóságok hozzáfogtak a foglyok teljes átvilágításához, amelyben az Egyesült Államok terrorelhárításért felelős különböző szervezetei is segítséget nyújtottak.

- 1) Mint említettük, a foglyok jelentős részét átadták az iraki hatóságoknak (lásd fent).
- 2) A prominens dzsihadistákat már eljárás alá vonták. Hogy hányan kerültek az Egyesült Államok eredeti tervei szerint Guantanamoóra, pontosan nem tudjuk.⁶
- 3) A szíriai kurdok szövetségeseivel, a kelet-szíriai szunnita törzsfőkkel folytatott tárgyalások eredményeként az SDF már 2019-ben, több hullámban engedett szabadon olyan, fogolytáborokban fogva tartott és Iszlám Állam pártisággal vádolt férfiakat és családtagjaikat, akikért 1) a törzsfők felelősséget vállaltak; 2) nem követtek el súlyosabb bűncselekményeket; és 3) „nem ontottak kurd vért” a harcok során.
- 4) Az elmúlt másfél évben több hullámban, amnesztiák sorával kezdték szabadon engedni azokat a vádlottakat, akikre nem lehetett rábizonyítani a dzsihadizmus vádját, vagy csak enyhébb vádakat lehetett felhozni ellenük. Ilyen amnesztia rendeletet legutóbb május 17-én adtak ki.⁷

Az elmúlt héten azonban a szíriai kurd hatóságok újabb amnesztia-rendeletet hoztak, hogy csökkentsék az autonóm terület közigazgatására és költségvetésére nehezedő terheket, illetve a várható humanitárius katasztrófa veszélyét. Az elítélteket és vád alatt állókat börtönökben, míg a családtagjaikat olyan internálótáborokban tartják, mint az Al-Hol és a Rodzs. Csak az Al-Hol táborban ugyanis még mindig 68 000 fő tartózkodik és vár a sorsára, akiknek döntő többsége a dzsihadisták családtagja közül került ki. A táborban élő gyermekek száma 43 000. Közöttük 10 500 olyan nő és gyermek van, aki idegen (külföldi) dzsihadista harcosok családjaihoz tartoznak. Börtönökben és fogolytáborokban körülbelül 10 000 (ítéletre váró és elítélt) dzsihadistát tartanak fogva, akik közül körülbelül 2 000 fő a külföldi harcosok száma.⁸

Az újabb intézkedéssorozat 2020. október 10-én bejelentett legfőbb elemei a következők:⁹

- 1) Akik enyhébb vádakkal kerültek börtönbe, azok amnesztiát kapnak;
- 2) Elengedik továbbá a gyógyíthatatlan betegségben szenvedőket;
- 3) Amnesztiát kapnak a 75 év feletti elítéltek;
- 4) Akiket életfogytiglani elzárásra ítélték, azok ítéletét 20 évre csökkentették;
- 5) Akiket kisebb súlyú bűncselekmények miatt ítélték el, azok esetében a letöltendő szabadságvesztés idejét megfelelően csökkentik;
- 6) Nem kaphatnak amnesztiát, akik főbenjáró dzsihadista bűnöket követtek el, illetve, akiket olyan bűncselekményekkel ítélték el, mint az árulás, kémkedés, ’becsületgyilkosság’, nemi erőszak, vagy kábítószer kereskedelem és fogyasztás.

⁶ Dezső Tamás, „Idegen (terrorista)harcosok az Iszlám Állam soraiban”, 20-21.

⁷ Faidhi Dri, Karwan, „Kurdish authorities in Northeast Syria declare prison amnesties”, *Rudaw*, 17-5-2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/170520201>.

⁸ Faidhi Dri, Karwan, 10. jegyzet.

⁹ Mosimann, Yasmine, „Rojava authorities to remove Syrians from al-Hol camp”, *Rudaw*, 05-10-2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/05102020>; Faidhi Dri, Karwan, „Rojava authorities announce new prisoner amnesty”, *Rudaw*, 10-10-2020, <https://www.rudaw.net/english/middleeast/syria/10102020>

Gyorselemzések 2020/16

Elham Ahmad, a Szíriai Demokratikus Tanács (Syrian Democratic Council) Végrehajtó Bizottsága elnökének nyilatkozata szerint a rendelet célja, hogy az ellenőrzésük alatt álló táborokból eltávolítsák a szíriai állampolgárokat. Ezért az Al-Hol táborból minden szíriai családnak távoznia kell. Csak azokat a családokat tartják vissza, akiknél az apa/férj idegen (külföldi) harcos, vagy olyan szíriai állampolgár, akit főbenjáró bűnökért ítéltek el.¹⁰

A szíriai kurdok döntése teljesen érthető. Források híján, a humanitárius katasztrófa rémétől fenyegetve, a helyi szunnita muszlim lakosság nyomásának kitéve, és az amerikai csapatkivonás rémétől fenyegetve kénytelenek erőfeszítéseiket csak azokra korlátozni, figyelmüket csak azoknak szentelni, akikről az elmúlt másfél évben (részben amerikai segítséggel) bebizonyosodott, hogy az Iszlám Állam harcosai voltak és bűncselekményeket követtek el. Az ő számuk, mint azt a fentiekben már láttuk, 10 000 fő körül mozog még legalább ugyanennyi családtaggal. Hogy az amnesztiarendelet közülük hány embert, pontosan még nem tudjuk. De a szíriai családtagok és a többi amnesztiában részesítendő táborlakók száma önmagában is kb. 40 000 főre becsülhető.

A legfontosabb kérdés, hogy mi lesz a szabadon engedettekkel. Az amnesztia Kelet-Szíriában biztosan elősegíti a megnyugvást, a kurd és szunnita arab lakosság megbékélését. Ugyanakkor ennek a nyugalomnak a jövője kérdéses. A szomszédos Irakban az iraki terrorizmusellenes törvény 4. paragrafusa szerint már az Iszlám Államhoz való csatlakozás is főbenjáró bűnnek számít, és erre hivatkozva százával hoztak/hoznak halálos ítéleteket. Így a most szabadon engedettek Irak felé nem vehetik az útjukat, mivel ott sokkal szigorúbb megítélés alá esnének és újra elfognák őket.

A jövőjük Szíriában is kérdéses. Amíg a kurd fennhatóság alatt élnek, biztonságban vannak. Azt azonban senki sem tudja, hogy az orosz és amerikai érdekszféra által is két részre osztott Szíria mikor egyesül újra a damaszkuszi kormány ellenőrzése alatt. Ha a damaszkuszi kormány kiterjeszti fennhatóságát a kelet-szíriai területeire is, akkor a most szabadon bocsátottak itt sem lesznek biztonságban, mert a központi, damaszkuszi kormány sem lesz olyan elnéző velük szemben, mint a kurdok. Még akkor sem, ha most nem a legkeményebb ISIS harcosokról beszélünk (hiszen közülük kb. 10 000-en a kurdok fogságában maradtak és ott is fognak maradni).

Így a szabadon bocsátottak közül, akik megtehetik, jó eséllyel elhagyják az országot, hogy a világ más területein találjanak menedékre.

¹⁰ Mosimann, Yasmine, 9. jegyzet

Gyorselemzések 2020/16

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

© Migrációkutató Intézet, 2020

Sorszám: 2020/16